

50

HET ONTSTAAN

VAN DE

NEDERLANDSCHE VRIJE LOGES.

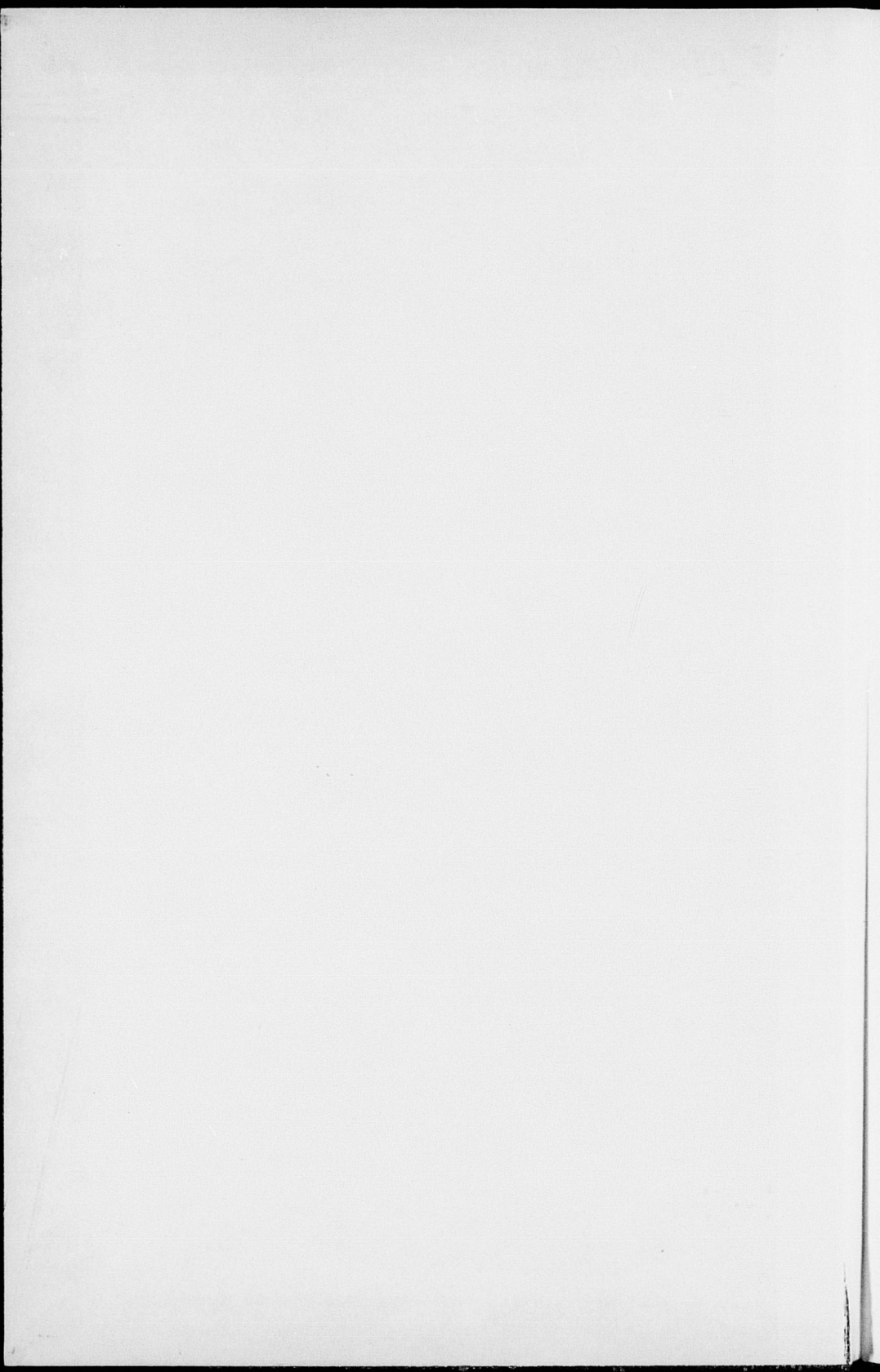
DOOR

C. J. M. DIJKMANS.

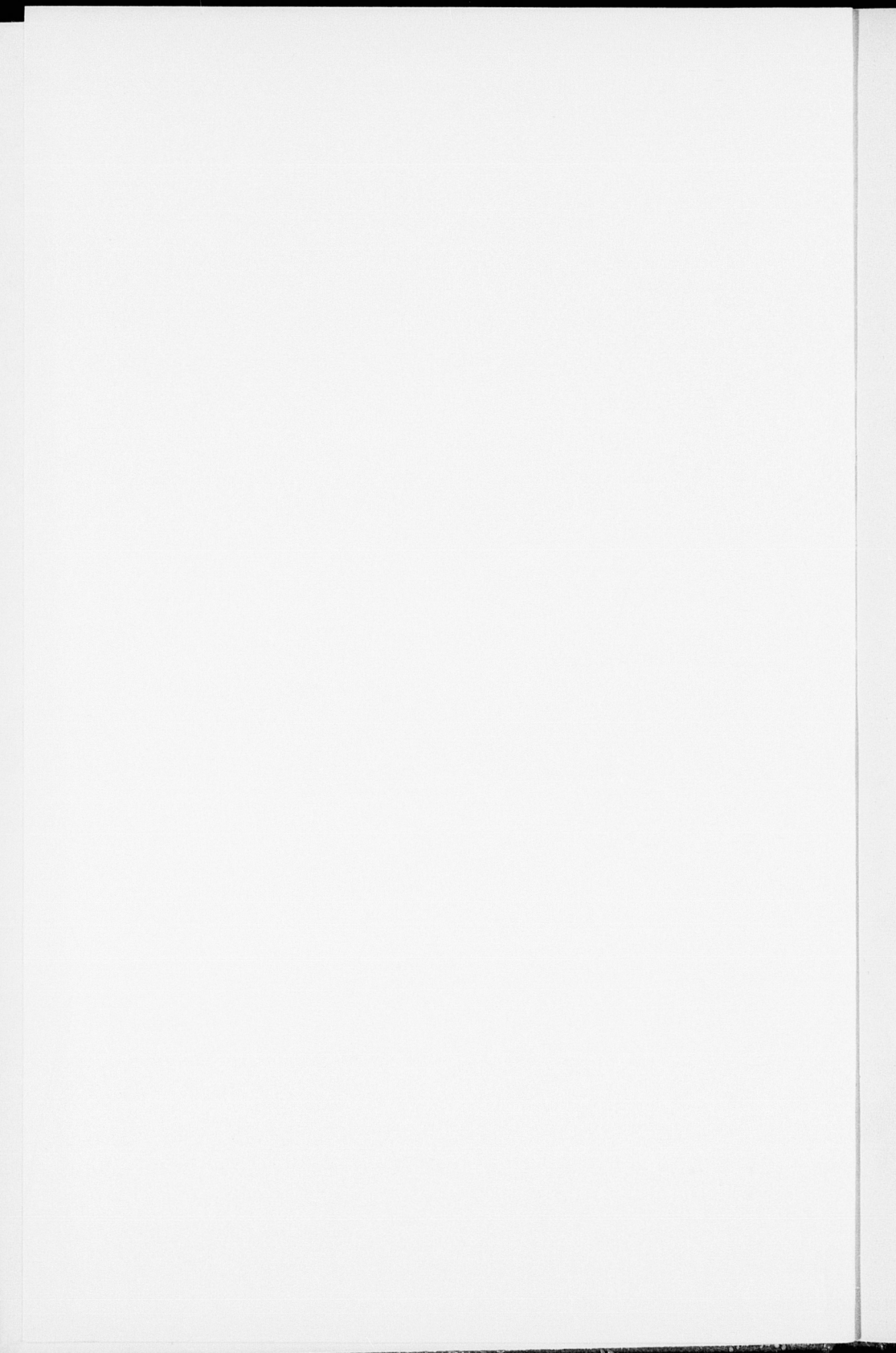

UITSLUITEND VERKRIJGBAAR VOOR BB.ⁿ. VRIJMETSELAREN.

053
195

50

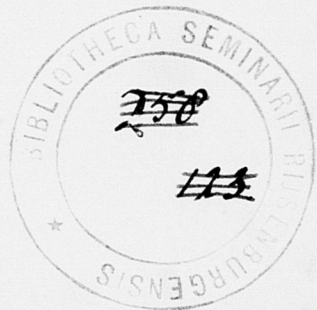
HET ONTSTAAN

VAN DE

„Nederlandsche Vrije Loges”,

DOOR

C. J. M. DIJKMANS.

150/113

.....
Gedrukt bij W. H. VAN KELCKHOVEN. — Amsterdam.

Meer dan 65 jaren had Z. K. H. Prins Frederik aan het hoofd der Orde van Vrijmetselaars onder het Gr.:.-O.: der Nederlanden gestaan, toen hij den 8^{en} September 1881 overleed.

Met dat overlijden ving een crisis in de Orde aan, wier oplossing het ontstaan van de „*Nederlandsche Vrije Loges*” ten gevolge had en die dus, bij de poging om dat ontstaan zoo duidelijk mogelijk te verklaren, ernstige beschouwing verdient.

Die crisis, hoezeer aangevangen met het overlijden van Prins Frederik, was hiervan niet het gevolg. Had dat sterfgeval eenige jaren later plaats gehad, de crisis zou minder snel ingetreden, haar verloop zou geheel anders geweest zijn, maar het leven van Prins Frederik zou haar ontstaan niet hebben belet.

In het merkwaardige stuk, dat de handteekening draagt van 132 MMr.: Vrijm.: en dat in December 1881 het licht zag, wordt volkomen terecht gezegd:

„Bij zeer vele broeders en in zeer vele werkplaatsen „heeft de overtuiging veld gewonnen, dat de Nederlandsche Vrijmetselarij meer kan en dus ook meer moet zijn, „dan zij is. Onder het lange bestuur van den overleden

„Gr.: Nat.: die, gelijk bekend is, niet uitsluitend uitsym-
 „pathie voor de K.: K.: maar ook onder den invloed van
 „staatkundige gebeurtenissen zijne hooge waardigheid aan-
 „vaardde, is de werkzaamheid der Orde naar het inzicht
 „dier broeders en loges niet volledig genoeg geweest.”

Omtrent de oorzaak van dien toestand wordt
 in datzelfde stuk gezegd:

„De overleden Gr.: Nat.: oefende een rechtmatigen en
 „overwegenden invloed uit op den gang van zaken in de
 „Orde, op de zamenstelling van haar bestuur, op de be-
 „sluiten van het Gr.: Oosten. De Orde voorkwam veelal
 „zijne wenschen en liet niet zelden eigen inzicht varen uit
 „eerbied voor de overtuiging van den Gr.: Nat.: die ten-
 „gevolge van zijn hoogen leeftijd en zijne hooge positie in
 „de profane wereld, veelal anders dacht dan het jongere
 „geslacht, dat in de Loges aan zijne tijdgenooten was
 „opgevolgd.”

De voorstanders van het behoud, hoezeer de
 minderheid uitmakende, waren, dank zij het pres-
 tige van den Prins, aan de regeering.

De verhouding van den Prins tot het Groot-
 Oosten vond men in menige werkplaats terug,
 in de verhouding van den Voorz.: Mr.: tot de Loge.

Menig Voorz.: gebruikte nog steeds den af-
 geschaften titel van Reg.: Mr.:, waande zich op
 zijn troon in den Tempel een vorst, en geloofde
 met groote beslistheid aan het: „l'état c'est moi.”

Zulk een Voorz.:, trouw bijgestaan door Be-
 stuurderen, door zijn invloed tot hunne waardig-
 heid geroepen, voorkwam vaak het veldwinnen
 van nieuwere denkbeelden.

Aan den jongeren Br.: die, nog niet in slaap
 gewiegd door den slentergang der Loge, het waag-

de de wijze van werken af te keuren, werd beduid dat hij niet den geest der Orde vatte.

„Het is niet gewaagd (zoo lezen wij in het boven aangehaalde manifest) te veronderstellen, dat de onmiskenbare onverschilligheid, aan den dag gelegd door zoo vele „geïnitieerden, op wier medewerking hooge prijs wordt „gesteld, maar die zich allengs niet meer vertoonen aan „de Kol.: en eindelijk zelfs ophouden leden van eene Loge „te zijn, voor een groot deel het gevolg is van teleurstelling over het tot nu toe onvolledige van onzen arbeid.”

Zoo was dan én door het Hoofdbestuur én door menig Loge-bestuur een dam opgeworpen tegen geleidelijke ontwikkeling van nieuwere denkbeelden.

Opmerkelijk is het verschijnsel, dat het behoud het sterkst was in de grootere steden, waar, op ander terrein, nieuwere denkbeelden, in den regel het eerst veld winnen.

Dit verschijnsel meenen wij te kunnen verklaren uit het feit, dat hij, die zich aan de publieke zaak wil wijden, in grootere plaatsen veel meer dan in kleine, een werkkring kan vinden, die geheel aan zijne wenschen voldoet en dus veel spoediger dan elders den kring verlaat, die aan zijne verwachting niet beantwoordt.

Menig Br.:., die een sieraad van de Orde had kunnen worden, dekte de Loge spoedig na zijne toetreding.

Zij, wier wenschen bevrediging vonden in den officiers-titel — en deze titels werden in het oneindige gecreëerd — en zij, die hun winkelcliëntèle door de Broederschap zagen versterkt, bleven en waren niet al te moeielijk bij het aan-

nemen van nieuwe leden, die, door het betalen van receptie-geld, het doen van liefdegaven en... het houden van banketten mogelijk maakten.

Reeds geruimen tijd was de vereeniging „*Fraternitas*” bezig geweest om in dien toestand verbetering te brengen.

Dat streven vond sympathie bij enkele Loges in de provinciën, ook bij de Loge „*La Paix*” en niet minder bij „*Willem Fredrik*”.

Had de eerste Loge reeds vroeger het initiatief genomen tot het houden van samenkomsten, gewijd aan de bespreking van algemeene maçonnieke belangen en toegankelijk voor alle broeders: eenige leden van „*Willem Fredrik*” belegden op 9 December 1880 eene samenkomst, die bijgewoond werd door 105 Vrijm.: leden van verschillende werkplaatsen, waarin de volgende stelling werd verdedigd: „*De weinige krachtsontwikkeling onzer Orde is toe te schrijven aan eene onjuiste opvatting van haar doel door de Loges.*”

Na eene kleine redactie-wijziging werd deze stelling met schier eenparige stemmen aangenomen.

De dam, door het behoudend element opgeworpen, begon bedreigd te worden; de crisis was in aantocht.

De Loge „*Willem Fredrik*” was bij hare Amsterdamsche zusters bekend als „de aristocratische”, eene aanduiding, die zij voornamelijk te danken had aan hare weinige geneigdheid om met die zusters samen te werken, maar ook — zoo be-

weerden althans hare vrienden — aan hare groo-
tere keurigheid bij het aannemen van leden en
aan den goeden toon, die in hare gezellige samen-
komsten heerschte.

Zij die haar aristocratisch noemden en zij die
dit niet deden, waren het dusver hierover eens:
„*Willem Fredrik*” behoorde tot de conservatieve
Loges

Hieraan moet zeker voor een groot deel worden
toegeschreven, dat de eisch tot hervorming, door
eenige leden van deze werkplaats gesteld, de al-
gemeene aandacht trok.

Die belangstelling werd niet weinig versterkt,
toen, niet lang na het houden van bovenbedoelde
meeting, omstreeks Mei 1881, deze Loge de open-
gevallen plaatsen van Voorz.: en Ged.: Mr.:
bezette, door de benoeming van twee besliste
voorzitters der vooruitstrevende richting.

Deze keuze, gedaan met overgrootte meerderheid
van stemmen, maakte het duidelijk dat „*Willem
Fredrik*” om was.

Nog meer viel de veranderde toestand van deze
Loge in het oog, toen eenige maanden later,
nog vóór den dood van den Gr.-Mr.: Nat.:,
door eenigen harer leden het initiatief werd
genomen tot de stichting van de Vereeniging:
„*Eendracht maakt Macht*”, die zich ten doel stelde
„*de tegenwoordig bestaande werkeloosheid in de Orde,*
„*te vervangen door een meer opgewekt en practisch*
„*leven in vrijzinnigen geest.*”

Aan eene commissie van 7 leden werd het Be-

stuur dezer Vereeniging opgedragen; eene even talrijke commissie werd belast met de redactie van het door haar uit te geven Weekblad.

In elk dezer commissiën namen 4 leden van „*Willem Fredrik*” plaats.

Straks zal blijken waarom deze schijnbaar zoo weinig beteekenende bijzonderheid hier wordt vermeld.

Thans hebben wij ons bezig te houden met den strijd, die aan de verkiezing van eenen nieuwen Gr.-Mr.: Nat.: voorafging.

In het *Maçonniek Weekblad* van 26 Dec. 1881 wordt het eerst gewag gemaakt van de bovenbedoelde circulaire van 132 MM.: *niet* door de Redactie, maar door een geheimzinnige „*Stem uit het Oosten*” die o. a. zegt:

„De circulaire hier bedoeld, is niets anders dan een verkiezings-manoeuvre gerigt tegen hen die dengene tot „Groot-Meester Nationaal verlangen, welke doordrongen van onze eenige beginsels daarop regt heeft door Maçonnieke deugden, volledige kennis van de K.: K.: en jaren lange ervaring.”

Veertien dagen later treedt in dat blad, *weer niet* de Redactie, maar nu de „*Genius der Orde*” op, tot bestrijding der circulaire, door ons ernstig te vermanen, dat wij „*individueel*”, volstrekt niet als „*lichaam*” mogen handelen, want daarvoor, zoo meent de Genius, „*zou het onvergelijkelijk eenige mijner Orde, die boven alle tijden was, is en zijn zal, verloren gaan.*”

Eene maand daarna doet, *nogmaals niet* de Redactie, maar nu een onbekend zanger een aan-

val op de circulaire. Die zanger is naief genoeg om te gelooven dat er „*Oud-Dordtsche*” BBr.: zijn met wie hij eendrachtig wil samenwerken en toont veel lust om de onderteekenaars der circulaire „*uit de Bouwhut te verdrijven.*”

Ook in het volgend nummer bewaart de Redactie zelf over dit onderwerp het stilzwijgen, maar laat door Br.: Persijn zeggen :

„Wat die 132 willen is geen Vrijm.: en behoort te huis „in Sociale clubs maar niet in onze Heilige Orde.”

„De Vrijmetselarij mag zich op geen ander gebied be- „geven als dat van zelfkennis, weldadigheid en humani- „teit.”

„Wij moeten ons wel wachten om, zooals de 132 voge- „laars willen, de staatkunde, de dogmatiek en de wetten „der samenleving in de Loges te brengen, dat zou zijn „een twistappel werpen in onze Bouwhutten, dat behoort „daar niet, maar in politieke clubs te huis.”

Eindelijk, in het laatst van Februari, neemt de redactie van het *Maçonniek Weekblad* het woord om (nadat zij gedurende twee maanden ruimte in haar blad heeft afgestaan aan verschillende, meest anonyme, aanvallers van de circulaire) ons te verzekeren, dat dit stuk, aan de MMr.: VV.: MM.: gericht, in de binnenkamer moest besproken worden, waardoor zij van nadere bespreking teruggehouden was. Zij wijt den geheelen strijd aan *misverstand*.

Geheel anders handelt het „*Weekblad voor Vrijmetselaars*”. Dit neemt dadelijk de geheele circulaire op en geeft te gelijktijd een duidelijk blijk van instemming, door de BBr.: die haar niet

onderteekenden, in de gelegenheid te stellen als-nog van hunne sympathie te doen blijken.

Straks komen we op de maçonnieke pers terug: thans hebben we ons bezig te houden met de merkwaardige vergadering, die den 12^{den} Februari te Rotterdam plaats had.

Deze vergadering, opgeroepen door de Rotterdamsche en Amsterdamsche Loges, had ten doel „het houden eener voorloopige bespreking over „het werk de verkiezing van een Grootmeester „der Orde, dat in Juni a.s. zal moeten verricht „worden”.

In deze vergadering zijn vertegenwoordigd 39 Loges, door 85 afgevaardigden.

Na eene kleine schermutseling over de orde van behandeling, verkrijgt Br.: Baud het woord.

Aan zijne redevoering ontleenen wij het volgende:

„Toen in 1816 Prins Frederik tot Grootmeester benoemd „werd, was hij 19 jaar oud. Er was in Europa allerwege „reactie ontstaan tegen de vrijzinnige beginselen van het „laatst der vorige eeuw; de volken haakten naar vrede „en rust na de groote oorlogen van het Keizerrijk; de „natiën werden hersteld in haar zelfstandig bestaan en „ook kwamen de verdreven vorsten terug. De Orde van „V.: M.: was toen bijna overal in ons land gevestigd en „men kon haar niet weren. Maar het vaderlijk bestuur „van Koning Willem I, bevreesd voor de vrijzinnige be- „ginselen en voor den zelfstandigen geest, die zich in eene „instelling als de Orde zou kunnen ontwikkelen, deed zijn „zoon opnemen in de Orde en tot Grootmeester verkiezen. „De reactie had zich meester gemaakt van de Orde. Dat „men Prins Frederik tot Grootmeester benoemde was eene „inconsequentie. Eene instelling, gegrond op de volkomen „gelijkheid van den mensch, die van den kandidaat den

„eed vordert dat hij in de Orde geene maatschappelijke „betrekking zal erkennen, benoemde een man tot Groot- „meester alleen om de exceptioneele positie, die hij in de „maatschappij bekleedde.”

„Spr. waardeert in den overleden Prins de humane wijze „waarop hij als Vorst en als mensch altijd heeft gehan- „deld. Van dat standpunt bezien was hij een goed Groot- „meester.”

„De arbeid werd van den aanvang af binnen nauwe „grenzen beperkt; hij bepaalde zich tot het recipieeren, „tot het verleenen van hooger loon, tot werken van lief- „dadigheid, hoogstens nog tot het houden van bespiege- „lingen over zedekunde. Vele intellectueele krachten in „de Orde namen de vlucht uit de Loges, omdat zij zich „teleurgesteld zagen; de arbeid werd vervelend en een- „toonig; de Orde werd een speelgoed voor groote kinde- „ren; alleen hoogst gemoedelijke menschen, die in mys- „tieke vormen en gebruiken behagen scheppen, konden in „de Loges bevrediging vinden. Daardoor is de kanker „ingeslopen in de Orde.”

Aan het slot van zijne rede zegt Br.: Baud :

„Is men niet tevreden met het tegenwoordige, wil men „dat de Orde zal zijn een kern van zedelijke en ontwik- „kelde mannen, die wenschen dat de Orde invloed oefene „op de maatschappij, dan is het niet onverschillig wie „ons leiden zal op dien weg, want dat moet zijn een man „van karakter, een man van kennis, een man geëerd in „en buiten de Orde, bovenal een man van eene onafhan- „kelijke maatschappelijke positie.”

Spreker stelt als slotsom van zijn betoog voor de volgende motie:

„De Vergadering, van oordeel dat de Orde van VV.: „MM.: in Nederland haar arbeidsveld moet uitbreiden en „in eene meer vooruitstrevende richting moet werkzaam „zijn, draagt aan eene commissie van drie Loges op een „onderzoek in te stellen naar zoodanige MM.: VV.: MM.: „als geschikt en bereid zijn in dezen geest te werken

„aan het hoofd der Orde en noodigt de commissie uit, „hieromtrent, na raadpleging met de Loges, aan de Ver- „gadering verslag uit te brengen vóór 1 Mei 1882.”

Over deze motie ontstaat eene uitvoerige gedachtenwisseling.

De bezwaren daartegen ontwikkeld, zijn van tweeërlei aard.

Die van *formeelen* aard laten wij rusten, om ons te bepalen tot de *zakelijke* bestrijding.

Slechts een der leden, Br.: Maarschalk, ontkent de juistheid der omschrijving van den tegenwoordigen maçonnieken arbeid. Een ander lid, Br.: Donkersloot, is van oordeel dat de tegenwoordige toestand te wijten is aan de Loges zelven, die niet nauwlettend genoeg waren bij de aanneming en elementen hebben toegelaten die stelselmatig hadden moeten zijn geweerd. Een derde lid, Br.: Krelage, wenscht aan het hoofd der Orde een man niet van eene bepaalde richting.

Besloten wordt de motie gesplitst in stemming te brengen.

Het eerste gedeelte: „de vergadering van oordeel dat de Orde van Vrijmetselaars in Nederland haar arbeidsveld moet uitbreiden en in „een meer vooruitstrevende richting moet werkzaam zijn,” wordt, met zitten en opstaan, met groote meerderheid aangenomen.

Het tweede gedeelte: „de Vergadering draagt „aan eene commissie van drie Loges op, een onderzoek in te stellen naar zoodanige MM.: VV.. „MM.: als geschikt en bereid zijn in dezen geest

„te werken aan het hoofd der Orde,” wordt met 20 tegen 17 stemmen aangenomen.

Het derde gedeelte: „de Vergadering noodigt „de commissie uit hieromtrent, na raadpleging „met de Loges, aan de vergadering verslag uit „te brengen vóór 1 Mei 1882,” wordt met zitten en opstaan, met groote meerderheid aangenomen.

Zij, die meenden dat hiermede de zaak in het reine was, rekenden buiten den waard, want de Voorzitter bracht de motie nog eens in haar geheel in stemming, waarvan de uitslag was, dat zij met 20 tegen 18 stemmen werd verworpen.

Slechts ééne vrucht had dus de langdurige gedachtenwisseling, namelijk: „de erkenning door „de *grootte meerderheid*, dat de Orde in Nederland „haar arbeidsveld moet uitbreiden en in eene „meer vooruitstrevende richting moet werkzaam „zijn”.

Slechts ééne vrucht, maar eene schoone. Zoo scheen het althans. De toekomst zou echter leeren dat die vrucht doorknaagd zou worden, dat haar sap verloren zou gaan.

In de vergadering werd een telegram bezorgd aan den Voorzitter. Het gerucht verspreidde zich dat afzender daarvan was: Prins Alexander. — Eenig gewicht wordt aan dit feit niet gehecht.

De vergadering houdt zich nog eenige oogenblikken bezig met het noemen van candidaten. De volgende namen worden in de bus gevonden: Noordziek, Lieftinck, Sloet v. d. Beele, Baud, van

Spengler, van Tets, Vas Visser, van Diggelen en Tak van Poortvliet.

Ten slotte stelt de vergadering vast, dat eene tweede bijeenkomst zal worden gehouden en wel te Utrecht.

Eenige voorstanders van de vrijzinnige richting zijn nu van meening, dat deze volgende samenkomst alleen dan tot iets leiden zal, indien eene flinke bespreking van personen in kleineren kring voorafga. Eene uitnoodiging, door een achttal Voorz.: MM.: of hunne plaatsvervangers onderteekend, wordt daarom aan 20 Voorz.: MM.: behalve de onderteekenaars gericht, en strekt tot het houden eener samenkomst op 12 Maart.

In deze samenkomst zijn *achttien Loges* vertegenwoordigd, niettegenstaande eene krachtige poging beproefd is, om haar te doen mislukken.

Op 9 Maart namelijk werd door de Loges eene circulaire ontvangen, met de handteekeningen van de Voorzitters en Secretarissen van de drie Rotterdamsche Loges en met die van de Voorzitters van de vijf Amsterdamsche werkplaatsen, waarin wordt bericht:

„dat zij eenparig besloten hebben de samenkomst van „12 dezer niet bij te wonen: 1°. omdat zij geene uitnoodiging hebben ontvangen; 2°. om, ook indien zij eene uitnoodiging hadden ontvangen, zij evenmin deze bijeenkomst „zouden bijwonen, op grond, dat zij die oproeping beschouwen als te kort te doen aan het besluit, door de vergadering van 12 Februari genomen.”

Op denzelfden dag, dat dit stuk wordt ontvangen, wordt eene circulaire verzonden, onderteekend door de Amsterdamsche Voorzitters, behalve Br. . Zeeman, die te Haarlem woont, en waarin wordt verklaard:

„dat noch een hunner, noch iemand, die geacht kan worden bevoegd te zijn namens hen te handelen, machtiging heeft verleend, tot het plaatsen hunner handteekeningen, onder bovenbedoelde (de uit Rotterdam verzonden) circulaire.”

Met beslistheid reserveren zij voor zich de bevoegdheid om elke „samenkomst bij te wonen, die zij in het belang der Orde nuttig of wenschelijk achten”.

Deze pertinente verklaring wordt niet verzwakt door een circulaire, den volgenden dag uit Rotterdam verspreid. Uit dat stuk blijkt duidelijk dat er misleiding heeft plaats gehad en tevens wie deze voor zijne rekening heeft. Wij verzwijgen den naam, maar wijzen met te meer nadruk op het feit, dat zulk een daad kon geschieden door een Voorz.: Mr.: en op het nog droeviger feit dat eene Loge dien Voorz.: aan haar hoofd hield, na zulk eene daad.

De samenkomst der vooruitstrevende partij slaagde, trots de poging om haar te doen mislukken.

Slotsom van de beraadslaging was: dat een voorloopig drietal van kandidaten werd gekozen en dat alle opgekomenen zich verbonden om aan hunne Loges voor te stellen aaneensluiting, stemming over de drie kandidaten, met het gevolg

dat die van het drietal, voor wien de meesten der vooruitstrevende Loges zich zouden verklaren, zou zijn de definitieve candidaat.

Op het drietal stonden de BBr.: van Diggelen, Tak van Poortvliet en Vas Visser.

Is de zooeven bedoelde verbindtenis door allen getrouw nagekomen?

Neen. Wij hebben den afdruk van een telegram gelezen, waarin een der verbondenen aan Prins Alexander bericht, dat deze van meet af de candidaat van zijne Loge is geweest.

Br.: van Diggelen verkreeg in de toegetreden Loges de meeste stemmen en was dus de candidaat van de vooruitstrevende partij.

De candidatuur van Br.: Prins Alexander wordt het eerst openlijk verdedigd in het *Maçonniek Weekblad* van 17 April.

Reeds voor het ontstaan van deze candidatuur had het *Weekblad voor Vrijmetselaars* zich te dien aanzien volkomen duidelijk uitgesproken, o. a. in een hoofdartikel van 26 Maart, dat besloten wordt met deze woorden: „Geen Vorst aan het hoofd „der O.:, al was hij zoo deugdzaam als een God.”

Den 8^{en} Mei verzendt Jhr. van Spengler „namens „Z. K. H. Prins Alexander der Nederlanden” eene circulaire aan de Loges.

Dat stuk vangt aldus aan:

„Als Meester V.: M.: doordrongen van de overtuiging, „dat in Nederland de Vrijmetselarij een ruimer arbeidsveld „behoeft, heeft Z.: K.: H.: Prins Alexander der Nederlanden, mijne tusshenkomst verzocht om het volgende „mede te deelen.”

Die mededeeling bestaat hierin, dat Z. K. H. meent dat er broederlijke betrekkingen met het Gr.:.-O.: van België moeten worden aangeknoopt.

Om tweeërlei reden is het *Maçonniek Weekblad* van 8 Mei merkwaardig:

Ten eerste, omdat wij daarin de waarschuwing vinden: „de keuze, die wij doen moeten, niet tot „een verkiezingsstrijd te maken, met alle daaraan „verbonden machinatiën en operatiën”, welke waarschuwing afkomstig is van een Br.: die eenige weken later zelf rondreist ter bevordering van de verkiezing van den Prins.

Ten andere, omdat daarin „Een Mr.: V.: M.: „die niet schroomt voor zijn gevoelen uit te komen” maar inmiddels zijn naam verzwijgt, waarschuwt, dat indien Br.: Noordziek niet gekozen wordt tot Gr.:.-Mr.: Nat.: „onvermijdelijk daar „door eene afscheiding zal ten gevolge hebben „van de nu nog vereenigde Loges”.

Wij vermelden deze bijzonderheden, hoezeer van niet overwegende beteekenis, om den toestand der Orde te schetsen, zooals deze zich door het verloop van de crisis heeft geopenbaard.

Het is inmiddels 14 Mei geworden.

Te Utrecht wordt eene vergadering gehouden, tot voortzetting der besprekingen in de Rotterdamsche samenkomst gevoerd.

Aanwezig zijn 76 BBr.: vertegenwoordigende 38 Loges.

Van de te Rotterdam genoemde kandidaten hebben verscheidene bedankt. Overblijven de

BBr.: van Diggelen, Noordziek en Sloet van de Beele.

Br.: Sauerbier verzoekt dat de kandidatenlijst worde aangevuld met den naam van Br.: Prins Alexander der Nederlanden.

Deze candidatuur, het eerst en het meest besproken, wordt zwak verdedigd, krachtig bestreden.

Zwak verdedigd, door Br.: van Spengler, die geene andere gronden aanvoert dan: 1°. dat de Prins *f* 1000 heeft „toegezegd” voor den bouw van de Loge „*Louisa Augusta*”; 2°. dat de Prins van oordeel is, dat de maçonnieke arbeid zich niet kenschetst door een vooruitstrevenden geest; 3°. dat de Prins het onmaçonniek vindt dat er geene aansluiting bestaat tusschen het Nederlandsch en Belgisch Groot-Oosten; 4°. dat de Prins zijn lidmaatschap van *l'Union Royale* heeft nedergelegd, omdat hij terstond na zijne receptie gedesillusioneerde werd.

Zwak verdedigd, door Br.: Sauerbier die, toegevende dat de Prins weinig bekend is, meent dat hij, nu nog jong en onervaren op maçonniek terrein, bijgestaan door kundige BBr.: even goed als Br.: Noordziek het Grootmeesterschap kan vervullen, en beter nog: „omdat wanneer de Prins „omringd werd door bekwame, vooruitstrevende „BBr.:, juist de Prins, als telg van het Oranje-huis, het vaandel zou kunnen zijn waaronder „wij allen ons scharen.”

Zwak verdedigd. Voorzeker. Geen andere der opgekomen 76 BBr.: trad voor den Prins in het

krijt en de aangevoerde gronden gaven we getrouw weêr.

Hoe geheel anders is de bestrijding.

Br.: Baud komt het eerst in het vuur.

In eene uitvoerige rede, die de aandacht van alle aanwezigen spant, ontraadt hij deze candidatuur „ten sterkste en met klem” en wel op de volgende vijf gronden:

„De verkiezing van den Prins zou zijn in strijd met de „beginselen waarop de Orde gegrondvest is; die verkiezing „zou zijn een ramp voor de Orde; die verkiezing zou niet „zijn in het belang van den Prins zelven; die verkiezing „zou niet zijn in het belang van het vaderland; die verkiezing zou de eenheid der Orde in gevaar brengen.”

Ons bestek gedooft niet dat wij de argumenten alle weêrgeven en wij bepalen ons daarom tot de meêdeeling van de toelichting van het laatste motief; deze luidt aldus:

„Geen enkel plan is beraamd noch eenige bespreking „gehouden om te zeggen wat wij doen zullen, wanneer „wij opnieuw eene teleurstelling ondervinden. Geen ander „doel staat ons voor oogen dan het belang der Orde; „zelfzucht en eigenbaat zijn ons vreemd. Indien velen „kort na hunne opneming in de Orde teleurstelling ondervonden, en desniettegenstaande toch zoolang leden der „Loge gebleven zijn, dan was het omdat hunne hoop op „de toekomst gevestigd was, en zij vertrouwen stelden „in het gezond verstand van de broederschap. Eene „nieuwe teleurstelling zou de eenheid verbreken en een „beroep op den band, die ons vereenigt, zou dan blijken „ijdel te zijn. Ons eenig antwoord zou zijn: omdat gij „u bij uwe keuze leiden liet door politieke redenen of „door maatschappelijken titel, hebt gij het belang der „Orde verwaarloosd en met voeten getreden; thans is

„het te laat een beroep te doen op den band, die ons „vereenigt.”

De tweede attaque kwam van niemand minder dan van Br.: H. Zeeman, die zegt:

„dat hij aanvankelijk ook gedacht heeft dat het prestige „van de Orde zou worden verhoogd wanneer men een „Vorst aan het hoofd plaatste, maar Spr. is daarvan te „ruggeslagen uit overweging, dat wanneer de Orde moet „rusten op een geleend prestige zij niets waard is, de „Orde moet dat prestige aan zich zelve ontleenen.”

„Spr. twijfelt geenszins aan de ingenomenheid van Br.: „Prins Alexander met de Orde, maar een feit is het dat „de Prins, ondanks herhaalde uitnoodigingen, nooit de „Louisa-stichting heeft bezocht. Ieder Vrijmetselaar heeft „liefde voor die instelling en daarom zegt Spr. dat de „eenvoudigste Leerl.: V.: M.: die een halven gulden als „donatie afstaat, hem meer waard is dan de man, die „honderd duizend gulden van de natie ontvangt en geen „enkelen gulden afzondert voor de stichting.”

Br.: Vaillant, de Voorz.: Mr.: die den Prins recipieerde, zegt dat de Loge „*l'Union Royale*”, de Haagsche werkplaats waarin de Prins het licht zag, hem heeft opgedragen de candidatuur van Br.: Prins Alexander te bestrijden.

„Op zekeren dag, in Juni 1876, werd Spr. bericht dat „de Prins wenschte aangenomen te worden vóór het feest „van Prins Frederik. Spr. heeft toen een onderhoud ge- „had met Prins Alexander, waaruit bleek, dat, op dat „oogenblik, de Prins geen goed begrip had van hetgeen „de V.: M.: bedoelde. De Prins werd voorgesteld en ter „receptie toegelaten, vervolgens werd de dag der receptie „bepaald. Twee dagen vóór de receptie ontving Spr. een „brief van 's Prinsen adjudant, meldende dat de Prins van „zijn aanzoek afzag. Dit heeft geleid tot onderhandelin- „gen met Prins Frederik en tot besprekingen met den „voorbereider. Het bleek namelijk dat de Prins bevreesd

„was dat hem vragen zouden worden gedaan, die hij niet „dadelijk kon of wilde beantwoorden. De Prins is toen „aangenomen. Gaarne wil Spr. gelooven dat de Prins ter- „stond lastig is gevallen met aanvallen op zijn beurs, „maar wie heeft die niet ondervonden? De Prins is „vervolgens in November 1876 bevorderd tot Gezel en „Meester en gaf zijn wensch te kennen om lid te worden „van de Loge. De Loge meende dat aan den Prins eene „plaats in het Oosten moest worden aangeboden en besloot „hem te benoemen tot Ged.: Meester van Eer. — Prins „Frederik was Meester van Eer. Hij werd uitgenoodigd in „de Loge te verschijnen ten einde in die betrekking te „worden geïnstalleerd. De Prins nam die uitnoodiging aan, „maar den dag te voren zond hij bericht dat hij niet ko- „men kon wegens het overlijden van een zoon van den „Prins Von Wied. Herhaaldelijk is daarop de Prins ge- „vraagd te willen komen, maar eindelijk liet de Prins we- „ten dat hij niet verlangde te komen, en verzocht hij dat „de Voorzittende Meester met de beide Opzieners in het „Paleis wilden verschijnen om daar de installatie te ver- „richten. Spr. meende die uitnoodiging te moeten afwijzen „verklarende dat de plechtigheid in de Loge moest geschie- „den. De Prins bedankte voor het lidmaatschap der Loge. „Toen later Spr.: het gebeurde aan Prins Frederik mede- „deelde, heeft deze de handeling van den Reg.: Mr.: vol- „komen goedgekeurd. Nu moge het waar zijn dat in de „laatste maanden de belangstelling in de Orde bij Br.: „Prins Alexander is ontwaakt, zeker is het dat de Loge „„*l'Union Royale*” daarvan nooit enig blijk heeft onder- „vonden en dit doet de Loge niet veel vertrouwen stellen „in het opgewekt maçonniek gevoel bij den Br.: Prins „Alexander.”

Ieder die deze mededeelingen van Br.: Vaillant leest en onbevangen oordeelt, zal toegeven dat zij den indruk maken van een historisch getrouw verhaal, en zal ook meenen, dat zij alle verdere bestrijding volkomen overbodig maakten.

Br.: Prins, Voorz.: Mr.: van de Loge „*Louisa Augusta*” dacht daarover echter anders, toen hij den grond der verdediging, ontleend aan de toezegging van eene schenking aan zijne Loge, ontzenuwde door de opmerking:

„indien dit wordt genoemd een blijk van belangstelling „in de Orde, dan ware het te wenschen, dat die belangstelling ook vroeger ware betoond, nu komt ze wat laat”.

Ook Br.: Gallandat Huet, Voorz.: Mr.: van de Loge „*Vicit vim virtus*” is van meening dat er nog meer is aan te voeren ter bestrijding van den Prins. Van hem vernemen wij aangaande de gezindheid in zijne Loge:

„De kandidatuur van Br.: Prins Alexander vond geen „bijval. Men was niet op de hoogte van al de bijzonderheden die hier zijn medegedeeld, maar in weerwil van „die mindere bekendheid, waren er zeer krachtige stemmen die de kandidatuur van den Prins bestreden, omdat men zijne verkiezing noodlottig zou achten voor de „Orde.”

Dezelfde spreker zegt verder:

„De BBr.: oordeelden verder dat wanneer men een man „kiest van wien men weet dat hij behoort tot de krachtig vooruitstrevende partij, men dan gevaar loopt, dat „men van zich afstoot de BBr.: die deze richting niet „zijn toegedaan en dat men scheiding, splitsing en verdeeldheid doet ontstaan.”

Wel mocht Br.: Baud na dit debat zeggen:

„Eigenlijk zijn er thans slechts twee serieuze kandidaten: Br.: Noordziek en van Diggelen, want de kandidatuur van Br.: Prins Alexander is als geëcarteerd te beschouwen.”

Aan het eind van de vergadering geeft Br.:

Lieftinck aan den Voorzitter, Br.: van Spengler, den broederlijken raad, dat deze als vriend van den Prins, dien Br.: alles mededeelt wat is voorgevallen en hem verder dit zegge:

„gij Prins staat te hoog om op welke wijze ook door „die profane maçons iets lager te worden gezet, daarom „trek uwe candidatuur in.”

Is dit wellicht de boodschap geweest, die Br.: van Spengler, op 18 Juni, toen hij deelnam aan de geheime zitting van het Gr.: -O.:, overbracht in een brief aan een Adjudant van den Prins?

Wij gelooven het niet. Zeker is het, dat, zóó die raad al aan den Prins gegeven is, deze hem niet heeft opgevolgd.

Doch, hervatten wij den draad onzer geschiedenis, door de vermelding, dat bij het scheiden van de zoo even beschreven algemeene vergadering het plan werd gevormd, om eene samenkomst te houden van leden der vooruitstrevende partij, tot het stellen van candidaten voor de betrekking van Groot-Officier.

Aan dat plan werd onmiddellijk gevolg gegeven.

Een-en-twintig Loges waren in die samenkomst vertegenwoordigd. In korten tijd was men met de aanbevelingslijst gereed. Daarop waren gesteld voor Gr.: -Mr.: Nat.: Br.: van Diggelen, voor Ged.: Gr.: -Mr.: Nat.: Br.: Lieftinck of van Tets, voor Gr.: -Offic.: de BBr.: Baud, van Ketwich, Lewe Quintus, van Reijssen, Strengnaerts, Vaillant en Vas Visser.

Thans vangt eene periode aan, die wij het *bekeeringstijdperk* zouden kunnen noemen.

Br.: Korteweg, Voorz.: -Mr.: van de Loge: „*de Edelmoedigheid*” opent de rei, door, in eene circulaire dd. 22 Mei, welke aanvangt met de mededeeling, dat hij verreweg de oudste Voorz.: -Mr.: is, te verklaren, dat het *lange jaren* zijn gevoelen was:

„dat het niet wenschelijk is, dat een Vorst, al is het „in Nederland een Oranje-telg, als Groot-Meester Nationaal „staat aan het hoofd der Orde of wel als Protector aan „de Orde verbonden zij.”

Hij laat daarop volgen:

„Nog op 4 Maart 1882 verdedigde ik persoonlijk met „kracht dat gevoelen in de Loge „*de Edelmoedigheid*” en „nu is mijne innige overtuiging, dat de keuze van Prins „Alexander der Nederlanden in den stand der zaken, thans „is in het belang der Orde, — van het Vaderland, — van „het Huis van Oranje en van Hem zelve.”

„Op Zaterdag 20 Mei d.l. bracht ik zes uren onder vier „oogen en nog twee uren onder acht oogen met Hem door.”

Wie heeft dezen Voorz.: -Mr.: in de bedwelmende hofvlucht gevoerd? Tot deze vraag is te meer reden als men weet, dat deze Br.: was Groot-Offic.: tijdens het bestuur van Prins Frederik, zoodat zijne jarenlange innige overtuiging was gegrond op ervaring, en nog wel eene ervaring ten aanzien van een Prins, hoog geacht en bemind ook door die BBr.:, die het Grootmeesterschap van een Vorst voor de Orde zeer nadeelig achtten.

De tweede, van wiens bekeering openlijk bleek,

was Br.: Gallandat Huet, Voorz.: van de Loge „*Vicit Vim Virtus*”, die per circulaire mededeelt, dat de teekenplank in dato 22 Mei van Br.: Korteweg en het schrijven in dato 24 Mei van Br.: Alexander aan Br.: Vaillant, een „ongewonen diepen indruk” heeft gemaakt op de BBr.: van „*Vicit Vim Virtus*”. Verder lezen wij in deze circulaire.

„Men besloot, dat ik, de Regeerende Meester, een gehoor „zou aanvragen bij Z. K. H. Dit geschiedde, en op denzelfden „avond seinde mij Z. K. H.: „Het zal mij hoogst aange- „naam zijn, U, Regeerend Meester, morgen Vrijdag, ten „half drie uur ten mijnen huize te ontvangen.” Op Vrij- „dag, den 26sten dezer, sprak ik onzen Mede Br.: het on- „derhoud duurde ruim drie uren.”

„Eerst toen zijn ook mij de oogen geheel opengegaan; „ik heb toen helaas! bespeurd dat men over Br.: Alexan- „der gesproken had zonder Hem te kennen; ik heb de „overtuiging gekregen, dat de bezwaren tegen hem inge- „bracht, geen recht hebben van bestaan. En ik ben dank- „baar, dat onze werkplaats ten minste in staat is om te „oordeelen op goede gronden, en dat zij thans het recht „heeft eene overtuiging te bezitten.”

Den volgende dag verzond de Loge „*Vicit Vim Virtus*” eene circulaire, houdende het bericht, dat zij met algemeene stemmen tot cand.: voor de betrekking van Gr.: -Mr.: Nat.: heeft verkozen Br.: Prins Alexander der Nederlanden.

De lezer wordt vriendelijk verzocht het zoo even meêgedeelde te vergelijken met hetgene boven werd aangehaald uit het door Br.: Gallandat Huet op 14 Mei te Utrecht gesprokene.

De derde eindelijk, die van zijne bekeering door

de pers doet blijken, is Br.: *H. Zeeman*, Voorz.: - Mr.: van de Loge „*la Charité*”.

In een door hem geschreven brief, geplaatst in het *Maç.: Weekblad* van 12 Juni, lezen wij:

„Verscheidene BB.: waaronder ik ook behoorde, hebben „Z. K. H. Prins Alexander beschuldigd van onverschilligheid voor en van zeer weinig belangstelling in de „Vrijmetselarij. Een langdurig onderhoud met den Prins, „heeft mij van mijne dwaling niet alleen overtuigd, maar „mij ook tot de kennis der waarheid gebracht, dat het „*geen ramp*, maar *een zegen* zou zijn Br.: Alexander als „G.: M.: N.: te mogen begroeten, omdat hij is een man „met een helder hoofd en een warm hart voor alles wat „de Vrijmetselarij betreft; omdat hij is een man die den „vooruitgang wil, zonder de oude vormen in eens dood „te slaan.”

Eene vergelijking van dezen brief met hetgeen de schrijver in de vergadering van 14 Mei te Utrecht heeft gezegd is niet geheel overbodig.

Meer bekeeringen zijn ter onzer kennis gekomen, doch langs vertrouwelijken weg, waarom wij ons van het noemen van andere namen moeten onthouden.

Tot ons leedwezen zijn wij niet in het bezit van het schrijven, den 24 Mei door Br.: Prins Alexander aan Br.: Vaillant gericht.

Alleen weten wij uit het *Maç.: Weekblad* van 5 Juni, dat de Prins zijn terugtreden uit „*l'Union Royale*” heeft verklaard door te wijzen op het dilemma waarvoor hij was geplaatst:

„Opoffering van eigen inzichten en zelfstandigheid, opoffering van beginselen aan den eenen kant, of moeilijke heden met Prins Frederik, die hij hoogachtte en lief had, „aan den anderen kant.”

Den 8 Juni schrijft Br.: Prins Alexander een open brief aan Br.: Brouwer te Zwolle, waaraan wij het volgende ontleenen:

„Het behaagde u onder dagteekening van den vijftden „Juni 1882 g.: s.: mij schriftelijk het verlangen te uiten, „om van mij te mogen vernemen of ik de vooruitstrevende richting ben toegedaan.”

„Ik voldoe gaarne aan dit verzoek, door uwe aandacht „op het navolgende te vestigen.”

„Het is u bekend, dat er hier te lande bij de Vrijmet- „selarij drie richtingen bestaan.”

„Eene dezer laatsten is van oordeel, dat, met het oog „op de geschiedenis, grondslagen en strekking der Orde, „de behandeling van maatschappelijke, godsdienstige en „staatkundige onderwerpen, in geopende Loge, niet kan „geacht worden onder den Vrijmetselaars-arbeid begrepen „te zijn.”

„Deze richting is van meening, dat de behandeling van „zoodanige onderwerpen, de vrije werking der Orde hier „te lande in gevaar zal brengen.”

„Daartegenover staat eene andere richting, die wél in „geopende Loge of in daartoe bestemde bijeenkomsten, „aan de leden der Broederschap, de vrijheid wil geven om „over maatschappelijke, godsdienstige en staatkundige on- „derwerpen te spreken, maar niet aan de Broederschap „het recht wil verleenen, om over de zoo even genoemde „onderwerpen te mogen stemmen.”

„Bij deze laatste richting sluit zich nauw eene andere „aan, die in zooverre van de vorige verschilt, dat bij haar „niet het minste bezwaar bestaat, aan de leden der Orde „het recht toe te kennen, om in den Tempel of in bijeen- „komsten, die daarmede eenigermate overeenkomen, over „de reeds meermalen vermelde onderwerpen te stem- „men.”

„Het is eene behoefte van mijn hart, en ik verlangde „naar het oogenblik u te kunnen mededeelen, dat ik mij „geheel aansluit bij de beide richtingen, die aan de leden „der Orde het recht willen verleenen, om in geopende

„Loge over maatschappelijke, godsdienstige en staatkundige onderwerpen te spreken. Daar het stemmen over „deze onderwerpen eigenlijk een punt van ondergeschikt belang is, zoo zoude men het geheel aan de verschillende „Werkpl.: kunnen overlaten, om daaromtrent bepalingen „in hunne Huishoudelijke Wetboeken op te nemen.”

Verder lezen wij in dezen brief:

„Men zal mij niet van overdrijving beschuldigen wanneer ik doe opmerken, dat, indien men in geopende Loge „de gelegenheid geeft om eene vrije en onbelemmerde „gedachtenwisseling over maatschappelijke, godsdienstige „en staatkundige onderwerpen te voeren, vele verstandelijk „ontwikkelde Broeders, die in den tegenwoordigen stand „van zaken de Tempels zijn ontvloten, in hunne vroegere „Werkpl.: zullen terugkeeren, en het helder licht doen „schijnen op al hetgeen den mensch belangstelling en „geestdrift inboezemt.”

Deze brief leert ons dus, dat de Prins was een beslist voorstander van de vooruitstrevende richting en dat hij aan het niet volgen van deze richting het verval der Orde toeschreef.

Toch werd deze Prins candidaat van de behoudende partij in de Orde.

De „*Stem uit het Oosten*” zweeg, de „*Genius der Orde*” verstomde, de „*Zanger*” hing zijn lier aan de wilgen

Br.: Noordziek deed afstand van zijne candidatuur ten behoeve van den Prins; Br.: Vaillant beantwoordde den brief van den Prins niet en eenige BBr.: trokken het land door om stemmen te winnen voor den Prins.

Wij hebben in ons bezit brieven van twee BBr.: van hooge maatschappelijke positie.

In den eenen, dd. 13 Juni, lezen we, ten aanzien van het ijveren voor den Prins: „t Is bar „en eenig in zijn soort zulk kuipen en zulk re- „clameren.”

In den anderen, gedagteekend 15 Juni, staat woordelijk: „Ik zie met genoegen uit uw schrijven, dat wij het volkomen eens zijn. Het woord „walgelijk door u gebruikt, is juist het ware „woord, dat mij in de pen zat toen ik schreef, „maar ik veranderde het in ellendig. Het is „werkelijk walgelijk, te zien, hoe velen allen zede- „lijken moed missen.”

Het verkiezingswerk, aldus voorbereid, had op 18 Juni plaats. De uitslag was, dat Br.: Alexander met 81 stemmen, tegen 62 op Br.: van Diggelen tot Gr.: -Mr.: Nat.: werd gekozen. Bij de stemming voor Ged.: Gr.: -Mr.: Nat.: verwierf Br.: van Diggelen 86 stemmen, Br.: Noordziek 52 stemmen.

Bij de eerste stemming voor Gr.: -Offc.: werden benoemd Br.: Baud met 100, Br.: Lewe Quintus met 99, Br.: van Tets met 91, Br.: Lieftinck met 93, Br.: van Reijssen met 79 stemmen.

De BBr.: Baud en van Tets verklaarden dat het hun, na de benoeming van Br.: Alexander, onmogelijk was die betrekking aan te nemen. Br.: Vas Visser, die in herstemming kwam, verklaarde om dezelfde reden niet verder in aanmerking te willen komen.

Daarna werden tot Gr.: -Offc.: benoemd de

BBr.: van Ketwich, Wiersma, Strengnaerts, Vail-
laint en Coumans.

De slag was geleverd, maar de strijd niet ge-
eindigd.

Den 7 Juli werd in de Loge „*Willem Fredrik*”
met 36 tegen 4 stemmen de volgende motie aan-
genomen:

„De Loge „*Willem Fredrik*”

„overwegende, dat de benoeming van Br.: Alexander,
„Kroonprins der Nederlanden, tot Grootm.: Nat.: aan het
„licht heeft gebracht, dat een groot deel van het Nederl.
„Groot-Oosten, op dit oogenblik bestaat:

„1°. uit mannen, die geen voldoende vertrouwen stellen
„in het vermogen van het mag.: beginsel en daarom
„meenene, dat aan dat beginsel kracht moet worden ge-
„geven door den naam van een vorst;”

„2°. uit mannen, die geen bezwaar hebben gezien in
„het aanprijzen van de candidatuur van een voorstander
„der richting, door hen als gevaarlijk voor de Orde ver-
„oordeeld,” en

„3°. uit mannen, die ongepaste middelen hebben gebe-
„zigd, tot bereiking van hun doel;”

„van oordeel, dat die toestand de vraag wettigt:”

„„Of het Ned. Groot-Oosten eene gewenschte werkplaats
„is voor hen, wien het alleen te doen is om, met eerlijke
„middelen, zonder beginselverzaking, en met ongeschokt
„vertrouwen in de deugdelijkheid van de grondslagen
„der Orde, te arbeiden aan het heil der Menschheid?””

„Besluit:”

„aan het Bestuur op te dragen, voorstellen te doen
„omtrent de gedragslijn, door „*Willem Fredrik*” te volgen.”

Nog bestond eenstemmigheid onder de leden
van „*Willem Fredrik*”, die de vooruitstrevende
richting waren toegedaan; alleen openbaarden

zich verschijnselen, dat de opportuniteitsquaestie zou worden op den voorgrond gesteld.

Op Zondag 9 Juni had eene vriendschappelijke bijeenkomst in de omstreken van Arnhem plaats van BBr.: tot de vooruitstrevende partij behorende.

Nog herinneren we ons levendig die samenkomst. Zij werd gehouden in een bosch. Tegen de helling van een heuvel zaten de BBr.:. Onderwerp van de beraadslaging was het voornemen tot afscheiding.

Een der tot Gr.: -Offic.: benoemden had beloofd te komen, maar werd verhinderd en kwam eerst aan den broederlijken maaltijd.

Na ernstige en kalme bespreking werd besloten aan de BBr.: Baud, Vas Visser, van Tets, van Cappelle, Barenbroek en Dijkmans op te dragen het plan van scheiding te overwegen.

Deze BBr.: vergaderden den 17 Juli.

Het resultaat van hunne besprekingen werd weêrgegeven in een schriftelijk en gemotiveerd voorstel aan de Vereeniging: „*Eendracht maakt Macht*”, welk voorstel werd onderteekend door alle leden der commissie, behalve door Br.: Barenbroek.

Dat voorstel heeft de strekking, om tot de stichting van eene *zelfstandige Groot-Loge* te geraken.

Die poging moet naar het oordeel van de onderteekenaars worden aangevangen, met het bedanken door de leden der Vereeniging: „*Eendracht*

maakt Macht" voor hun lidmaatschap van eene onder het Gr.-Oosten ressorteerende Loge.

Het voorstel zou worden behandeld in eene gecombineerde vergadering van de commissie van Redactie en van het Bestuur der Vereeniging.

Deze samenkomst kon niet spoedig plaats hebben, dewijl eenige leden hunne zomer-vacantie buiten de stad doorbrachten.

Zij werd daarom eerst gehouden op Zondag 3 September.

Den ochtend van dien dag of den avond te voren ontvingen de leden van de Vereeniging eene brochure, getiteld „*Ons standpunt*” en het opschrift dragende „*namens de Redactie van het Weekblad.*”

Uit dat stuk zien wij, dat de commissie van Redactie onder anderen heeft overwogen:

„Zou een plan tot scheiding levensvatbaarheid hebben „en zoo ja, welke zouden daarvan de voordeelen zijn?”

„Ziedaar de twee hoofdvragen waarover het debat liep. „Aan de levensvatbaarheid werd door de meesten onzer „geloofd; maar aan de opportuniteit door de meerderheid „niet; want hoewel wij in beginsel allen vóór scheiding „waren, zoo zag de meerderheid in, dat althans nu de tijd „daarvoor nog niet gekomen is, nu nog een zeer groot „deel der Vrijmetselaars slaapt, een ander deel zich gaarne „buigt voor een vorstelijken Br., en onder het klein ge- „tal, dat moed en opgewektheid genoeg heeft om zelf „standig te zijn, nog wellicht velen gevonden worden, „die optimistisch genoeg zijn om te gelooven, dat lang- „zamerhand de oogen van allen zullen worden geopend, „om mede te strijden tegen alles wat slecht is, om mede „te leven in alles wat goed is. Het kuddeke zou dus, „zoo was de gedachtengang der meerderheid, te klein zijn

„om iets tot stand te brengen en in isolement ligt toch „waarlijk niet *onze kracht*.”

Zoo had dus de *meerderheid* van de commissie van Redactie, *vóór* de gecombineerde vergadering, partij gekozen. Haar minderheid, de voorstanders van scheiding, sloten zich in deze samenkomst bij die meerderheid aan.

Dat onder deze omstandigheid de beraadslaging zonder vrucht bleef, behoeft niet gezegd.

Het voorstel werd ingetrokken.

Den 27 October werd de vergadering van de Loge „*Willem Fredrik*” gehouden, waarin het Bestuur zich zou kwijten van de opdracht in Juni ontvangen, om een voorstel te doen omtrent de gedragslijn door deze Loge te volgen. Dat voorstel, voorzien van de vereischte toelichting, luidt:

„De Loge spreekt uit, dat zij eene afscheiding van het „Ned. Groot-Oosten wenschelijk acht, mits uit een nader „in te stellen onderzoek blijke, dat die scheiding mogelijk „is, in dien zin, dat de Loge daardoor niet ophoudt in „betrekking tot de Maçonnieke wereld te staan.”

Warm is het *débat*. Het beginsel vindt slechts bestrijding bij een tweetal behoudende BBr.: De opportuniteit wordt door verscheidene leden betwist, die meenen dat we gedurende een jaar den gang der zaken moeten afwachten.

Het voorstel wordt met eene kleine meerderheid verworpen.

Naar aanleiding van dit besluit, wordt, een paar dagen daarna, door acht van de elf Bestuurs-

leden, ontslag genomen bij een brief, die de redenen van dezen stap verklaart en waarbij tevens wordt bericht, dat een deel hunner den arbeid onder het Gr.:O.: der Nederlanden wenscht te staken.

Eenige dagen later geven de afgetreden hunne betrekkingen aan hunne opvolgers over en nog denzelfden avond wordt besloten tot de oprichting van een onafhankelijk maçonniek lichaam.

Dit lichaam constitueert zich onder den naam van: „*Nederlandsche Vrije Loge*”, door de vaststelling van zijne Statuten op 4 Januari 1883. Bij koninklijk besluit van den 14^{en} dier maand wordt deze Loge als rechtspersoon erkend.

Een harer eerste handelingen is het verzenden van de volgende teekenpl.:

Aan het Groot-Oosten der Nederlanden.

W.: K.: S.:

H.: Z.: V.:

H.: E.: *Groot-Meester Nationaal*, Z.: A.: BBr.:
Groot-Officieren, Z.: W.: BBr.:!

Wij hebben het voordeel het Gr.: O.: der Nederlanden mede te deelen, dat in het O.: van *Amsterdam* een zelfstandig maçonniek lichaam is opgericht, onder den naam van: „*Nederlandsche Vrije Loge*”. Deze vereeniging is als rechtspersoon erkend bij Koninklijk besluit van 14 Januari j.l. N°. 25.

De redenen, die de leden dezer Loge er toe geleid hebben zich van het G.:O.: der Nederlanden af te scheiden, worden gevonden in de oplossing die de meerderheid van het Gr.:O.: op den 18^{den} Juni j.l. heeft gegeven aan de crisis, ontstaan door het overlijden van Z. K. H. Prins Frederik der Nederlanden, eene oplossing die door de minderheid beschouwd werd in strijd te zijn met het belang en met de beginselen der Orde.

Met al den eerbied dien zij verschuldigd zijn aan het

doorluchtig geslacht van Oranje, zijn zij, die tot de oprichting der „*Nederlandsche Vrije Loge*” het initiatief namen, toch sinds jaren overtuigd, dat het niet in het belang der Orde is een Vorst tot haar hoofd te hebben. Deze overtuiging vestigde zich bij hen en ontwikkelde zich gedurende het Grootmeesterschap van wijlen Z. K. H. Prins Frederik en werd vooral sterker toen er sprake was den aanstaanden Koning der Nederlanden tot de hoogste waardigheid in de Orde te verheffen.

Aanvankelijk scheen de groote meerderheid in de Orde die overtuiging te deelen, zooals duidelijk blijkt uit het verhandelde op de vergaderingen te *Rotterdam* en te *Utrecht*. De uitslag van de verkiezing op 11 Juni j.l. heeft echter bewezen, dat vele Loges hare overtuiging hebben prijs gegeven onder den indruk van het prestige, dat de naam van Oranje steeds in Nederland zal oefenen.

Zij die thans de „*Nederlandsche Vrije Loge*” vormen bleven echter een principiëel bezwaar hebben tegen de verheffing van een Vorst en vooral van den aanstaanden Koning tot hoofd der O., en zij hebben daarom na rijp beraad besloten den Maçonnieken arbeid onder het gezag van het Gr.: O.: der Nederlanden te staken, om dien voort te zetten in eene van dat Gr.: O.: onafhankelijke Loge. Aan dit besluit is uitvoering gegeven. De „*Nederlandsche Vrije Loge*” is geconstitueerd en hare statuten, waarvan wij hierbij een exemplaar aanbieden, zijn door de koninklijke goedkeuring bekrachtigd.

Indien de omstandigheden ons hebben onttrokken aan het gezag van het Gr.: O.: der Nederlanden: de broederband, die alle Vrijmetselaars vereenigt, is daarom niet verbroken. De „*Nederlandsche Vrije Loge*” stelt er prijs op dat er tusschen haar en alle onder het Gr.: O.: der Nederlanden resorteerende Loges de meest broederlijke verhouding tot stand kome; zij verzoekt daarom bij dezen het Gr.: O.: der Nederlanden dezelfde vriendschappelijke en broederlijke betrekkingen met haar te willen aanknoopen als die waarin vreemde maçonnieke lichamen zich mogen verheugen.

In afwachting van een gunstig antwoord op dit broe-

derlijk verzoek, hebben wij het voordeel te zijn met gevoelens van hoogachting en broederlijke toegenegenheid

H.:Eerw.: Gr.: M.: Nat.: Z.:Achtb.: BBr.: Gr.: Offic.:
Z.:W.: BBr.:

Uwe heilwenschende mede BBr.:

O.: van *Amsterdam*,
den 26 Januari 1883.

Het Bestuur der
„Nederlandsche Vrije Loge”.

G. VAS VISSER, *Voorz.: Mr.:*

WILLIAM SMIT, *Secr.:*

C. J. M. DIJKMANS, *Thes.:*

Afdruk van deze teekenplank werd met e'n ex. van de Statuten aan alle Loges, onder het Groot-Oosten der Nederlanden ressorterende, verzonden.

Van de Statuten laten wij hier de hoofdbepalingen volgen:

* ART. 1. De „*Nederlandsche Vrije Loge*”, gevestigd te AMSTERDAM, een zelfstandig deel uitmakende van den Algemeenen Vrijmetselaars-Bond, stelt zich ten doel, overeenkomstig de beginselen van dien Bond, het geluk van het Menschdom te bevorderen.

ART. 2. De volgende beginselen maken den grondslag van hare handelingen uit:

- 1°. Erkenning van het gezag der objectieve, dat is positieve waarheid, als het eenig mogelijke uitgangspunt, tot gemeenschappelijke opsporing van alle andere waarheden.
- 2°. Erkenning van de wereldorde, dus van de natuur, als eenige voor ieder toegankelijke bron van kennis, daarom treedt zij niet buiten de grenzen van het waarneembare.
- 3°. Erkenning van de rechten die de mensch aan de natuur ontleent en van de plichten, welke daaruit voortvloeien, in de eerste plaats van het recht van bestaan en de plicht om dit te verzekeren.
- 4°. Erkenning van het recht van bestaan der Maat-

schappij en dus van de wederzijdsche verplichting der individuen.

- 5°. Erkenning van de noodzakelijkheid van den arbeid op stoffelijk, verstandelijk en zedelijk gebied, als het eenige middel tot verzekering van het gelukkig bestaan van den individu en van de Maatschappij.
- 6°. Erkenning van toerekenbaarheid van den individu en van de Maatschappij bij het verzaken van plichten en van de strafbaarheid als noodzakelijk gevolg van die verzaking, met inachtneming van humaniteit en wijsheid.

ART. 3. De Loge-arbeid bestaat in:

- a. de beoefening der Maçonnieke wetenschappen.
- b. de behandeling van vraagstukken, van welken aard ook, waarin de Mensch belangstelt en waarvan de oplossing invloed uitoefent op zijn geluk.
- c. het aanwijzen der middelen, die, ter bereiking van het beoogde doel, al of niet met medewerking van anderen, zullen worden aangewend, hetzij door de Loge in haar geheel, hetzij door hare leden individueel.

De overige bepalingen zijn van administratieven aard en laten we dus onvermeld.

De scheiding was nu een voldongen feit. Vier en twintig BBr.: waren tot de nieuwe Loge toegetreden.

Br.: Baud, tot Eere-Voorzitter benoemd, nam die opdracht welwillend aan.

Br.: Baud, de gevierde Voorz.: Mr.: van een der ijverigste, meest geachte Loges, de tot Gr.: Offic.: gekozen Br.: die deze betrekking weigerde, hoewel zij hem werd aangeboden op eene wijze, te benijden zelfs door een Prins, sluit zich aan bij

de kleine schare van BBr.: , die den moed hebben naar hunne overtuiging te handelen.

Deze BBr.: , in het bewustzijn van hun goed recht opgetreden, zouden spoedig te weten komen, dat het hun als misdrijf werd aangerekend, dat zij, geplaatst voor het dilemma óf den Vrijmetselaars-arbeid voor goed staken óf dien voortzetten in een onafhankelijke vereeniging, het laatste gekozen hadden.

Den 9de Februari 1883 leverde de Groot-Ceremoniemeester, Br.: Coumans, eene aanklacht tegen hen in wegens „verzaking van den plicht van „gehoorzaamheid, hun door de Algemeene Wet „opgelegd”.

Op de uitnoodiging van het Collegie van Groot-Officieren tot het inzenden van eene schriftelijke verantwoording, wordt geantwoord dat dit Collegie geen recht heeft Vrijmetselaren ter verantwoording te roepen, die opgehouden hebben onder het gezag van het Gr.: -O.: te staan.

Een Gr.: -O.: van geschillen wordt ingesteld, dat bij vonnis van 13 Mei 1883 de vier en twintig aangeklaagde BBr.: schorst voor den tijd van één jaar en ééne maand.

Niet onaardig is de vorm van de missive, waarbij die uitspraak aan ieder van de betrokkenen wordt medegedeeld. Deze brief, onderteeekend door: *Alexander Prins der Nederlanden*, heeft tot aanhef: *Z.: A.: Br.: en eindigt: „met de meest br.:lijke „gevoelens betuigen wij te zijn.” „Uwe heilw.: „Medebbr.:”*

Wij wenschen de aandacht gevestigd te zien op de omstandigheid, dat de teekenpl.: van 18 Januari was gericht aan het Groot-Oosten, *niet* aan Groot-Officieren, die het er blijkbaar op toegelegd hebben het Groot-Oosten, dat den 17^{en} Juni vergaderde, te stellen voor een voldongen feit.

Wij verlangen, dat ieder wete, dat nimmer onze brief van 18 Januari door het Groot-Oosten is beantwoord.

Wij willen hier openlijk verklaren, dat het onwaar is, dat Groot-Officieren na onzen brief eene poging tot herstel der eenheid hebben beproefd, zooals men heeft willen doen gelooven.

Onwaar, volkomen onwaar is dit bericht, al geven wij onvoorwaardelijk toe, dat zulk eene poging toen geen kans op slagen zou gehad hebben.

Rustig ging inmiddels de „*Ned.: Vrije Loge*” haar gang. Den 9 Juni 1883 had, in het bijzijn van een aanzienlijk getal visiteurs, hare plechtige inwijding plaats, bij welke gelegenheid twee candidaten werden gerecepieerd

Het feest werd geleid door Br.: Baud en slaagde dus.

Of op den avond van dien dag boven het bekend lokaal van Zomerdijk Bussink de *Genius der Orde* zweefde weten we niet. Zeker is het, dat geen der daar aanwezigen onder den indruk was van de weêklagende *stem uit het Oosten*. Even zeker, dat de bekende *Zanger* te vergeefs zou ge-

zoekt hebben naar „*Oud-Dordtsche Broeders*”, indien hij het banket met zijne tegenwoordigheid had bevoordeeld.

Al den eerbied, dien wij voor den *Genius der Orde* hebben, belet niet, dat wij het voor hoogstwaarschijnlijk houden, dat hij, de daar aanwezigen bespiedende, een glimlach niet heeft kunnen onderdrukken, als hij bedacht, dat de vier en twintig, die daar met hunne talrijke vrienden, onder het genot van keur van spijs en fonkelenden wijn, broederlijk samen waren, in naam der *menschheid* waren veroordeeld om gedurende een jaar en een maand geen Vrijmetselaars-arbeid te verrichten.

Rustig ging de „*Ned.: Vrije Loge*” haar gang; haar ledental nam toe en zij moedigde met al haar vermogen het plan aan om, nevens haar, eene „*Tweede Vrije Loge*” op te richten.

Dat plan werd verwezenlijkt. Den 4^{en} Juni 1884 werd de „*Tweede Nederlandsche Vrije Loge*” plechtig ingewijd en werden tegelijkertijd zeven candidaten in den Bond opgenomen.

Ook deze plechtigheid werd bijgewoond door een flink getal visiteuren.

Zij werd dienstbaar gemaakt voor de aankondiging, dat beide Loges onder den naam van: „*Nederlandsche Vrije Loge-Bond*” eene vereeniging hadden aangegaan, ten einde op de meest broe-

derlijke wijze samen te werken tot bereiking van het gemeenschappelijk doel.

Meenen wij hiermede de taak, die we ons stelden te hebben volbracht: het schijnt ons toe, dat we den belangstellenden lezer nog in kennis moeten stellen van een feit, met het oog op den tegenwoordigen toestand van de Nederlandsche Vrijmetselarij, niet geheel van gewicht ontbloomt.

Br.: Diemont van Dathar, Voorz.: Mr.: van de „*Geldersche Broederschap*”, nam namelijk in den afgelopen zomer, in overleg met Br.: Barenbroek, Voorz.: Mr.: van „*Willem Fredrik*”, het initiatief tot eene samenkomst van eenige BBr.:, ten einde „in engeren kring een paar gewichtige onderwerpen, de Orde betreffende, te bespreken”.

Die samenkomst had plaats op 9 September 1884. Zij werd behalve door de twee genoemde BBr.: bijgewoond door de BBr.: van Lelyveld, Helder en Prins, respectievelijk Voorz.: MMr.: van de Loges „*la Vertu*”, „*Deugd en IJver*” en „*Louisa Augusta*” eenerzijds en de BBr.: Baud, Vas Visser, van der Ploeg en Dijkmans, respectievelijk Eere-Voorz.:, Voorz.: MMr.: en Ged.: Mr.: van de beide „*Vrije Loges*”, anderzijds.

Het onderwerp der bespreking was aan de laatsten niet medegedeeld. Hun vermoeden, dat de veranderde toestand in het Ned. Gr.:.-O.:, ten gevolge van het overlijden van Br.: Prins Alexan-

der, aanleiding gaf tot het oproepen der samenkomst, werd bevestigd.

Verder bleek, dat de vijf Voorz.: MMr.: van Loges onder het Gr.:O.: ressorteerende, eene poging wenschten te beproeven, om tot herstel van de eenheid te geraken.

Van onzen kant is daarop eenparig gezegd, dat wij individueel bereid waren tot behandeling van elk onderwerp van maq.: belang, ook dat van een mogelijk herstel der eenheid, mits eerst worde gedempt de kloof ontstaan door het niet beantwoorden van onzen brief van 26 Januari 1883.

Résultaat van de vergadering is geweest dat de vijf BBr.:, behoorende tot het Ned. Gr.:O.:, met eenparige stemmen hebben besloten ten spoedigste stappen te doen tot vervulling der voorwaarde door de leden der „*Vrije Loges*” gesteld.

Uit de mededeelingen ter vergadering gedaan is gebleken, dat althans twee der Groot-Offic.:, waaronder de Groot-Redenaar, bekend waren met het voornemen tot het houden en het doel dezer samenkomst.

Bij teekenplank van 19 Sept., dus 10 dagen na zoo even bedoelde samenkomst, bericht het Collegie van Gr.:-Offic.: aan het Bestuur van de „*Ned.: Vrije Loge*”, dat Br.: Lieftinck, in zijne hoedanigheid van Groot-Redenaar, eene aanklacht heeft ingediend tegen de Vrijmetselaren, uitmakende

de zoogenaamde „*Nederlandsche Vrije Loge*” en wel ter zake van het houden van receptie.

Quintessens van het daarop onzerzijds gegeven antwoord is, dat de teekenpl.: in het archief is gedeponneerd.

Daarop volgt gelijke kennisgeving aan ieder der leden individueel. Bij die kennisgeving vernemen wij („Zeer Achtbare Broeders”) dat Groot-Officiëren „met de meest br.:lijke gevoelens be-
„tuigen te zijn” onze „heilw.: medebbr.:”

De Br.: die meent, dat zulk bedrijf is „*bevorde-
„ring van het heil der menschheid*”, noeme zijn naam.

Ik richt tot u het woord Br.: Coumans en tot u Br.: Lieftinck, die zijt opgetreden als aanklagers van de leden der „*Nederlandsche Vrije Loges*.”

Vraagt gij mij Br.: Lieftinck, met welk recht ik mij heb afgescheiden van het Ned. Gr.:.-O.: — dan antwoord ik u met hetzelfde recht waarmee gij, eenige weken vóór de verkiezing van een Gr.:.-Mr.: Nat.: mij verklaardet, te zullen scheiden, indien Prins Alexander werd gekozen.

En vraagt gij Br.: Coumans mij, met welk recht alle leden van de „*Ned.: Vrije Loges*” spotten met de door u uitgelokte vonnissen, dan antwoord ik u: met hetzelfde recht, waarmee een zoon van de Catholieke kerk, bij mijne aanneming in de Orde, op den 26 April 1864, in de Loge „*de Ware Broedertrouw*”, spotte met de tegen hem als Vrijm.: gerichte banvloek van Rome.

Ten slotte tot u een woord BBr.: met wien ik in 1882 gestreden heb tegen de noodlottige verkiezing, die oorzaak is van ons optreden.

Ik vraag u: Duldt gij nog langer dat aldus, ook uit uwen naam, wordt gehandeld?

O.: van *Amsterdam*, 26 Februari 1885.

